

Asia

Komission tiedonanto ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategiasta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi tiedonannon ”Ilmastokestävä Eurooppa – uusi EU:n strategia ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi” 24.2.2021 (COM(2021) 82 final). Sopeutumisstrategia on osa komission Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal) (COM(2019) 640 final) aloitteita ja sen tavoitteena on vahvistaa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumista ja sopeutumista osana ilmastokestävän, hiilineutraalin Euroopan rakentamista vuoteen 2050.

Strategiaa käsiteltiin ympäristöministereiden epävirallisessa videokokouksessa 18.3.2021 puheenjohtajavaltion kysymysten pohjalta. Lisäksi ympäristöministereiden on tarkoitus käsitellä strategiaa epävirallisessa kokouksessaan 23.4.2021, keskittyen erityisesti vesi- ja kuivuusteemoihin.

Portugali pyrkii valmistelemaan strategiasta neuvoston päätelmät puheenjohtajakautensa aikana ja hyväksymään ne ympäristöneuvoston kokouksessa 21.6.2021. Puheenjohtajamaan laatimaa ensimmäistä luonnosta neuvoston päätelmiksi käsiteltiin neuvoston ympäristötyöryhmän kokouksessa 30.3.2021. Seuraava päätelmiä koskeva työryhmäkäsittely on ennakkotietojen mukaan 26.4.2021.

Suomen kanta

Ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategia on osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa, joka tähtää ilmastoneutraaliin talouteen ja kestäväan kasvuun EU:ssa. Strategia on linjassa kestäväan kehityksen agendan ja Pariisin ilmastopimuksen kanssa. Suomi suhtautuu myönteisesti komission tiedonantoon EU:n sopeutumisstrategiasta.

Suomi korostaa, että kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistoimista huolimatta ilmastonmuutos vaikuttaa jo nyt sekä jatkossa EU:n ympäristöön, kansalaisiin ja talouteen mukaan lukien työelämään. Lämpötilojen muutos pohjoisilla leveysasteilla on 2-3 kertaa globaaleja keskiarvoja voimakkaampaa ja kiihtyvän muutoksen vaikutukset korostuvat etenkin arktisessa ympäristössä. Vaikutukset välittyvät usein veden kiertokulussa tapahtuvien muutosten ja häiriöiden sekä muiden sään ääri-ilmiöiden kautta, sisältäen sekä äkillisiä että hitaammin kehittyviä ilmiöitä. Vesiolosuhteiden

ennakoidun äärevöitymisen myötä vesitalouden hallinta maa- ja metsätaloudessa, rakennetussa ympäristössä sekä maankäytön ja infrastruktuurin suunnittelussa korostuvat entisestään. Terveysturvallisuudessa ja sosiaalialalla sekä pelastustoimissa ilmatoriskit merkitsevät sään ääri-ilmiöihin kuten helleaaltoihin, sekä talviaikaisen pimeyden ja liukkauden lisääntymiseen varautumista.

Suomi korostaa lisäksi, että ilmastonmuutoksen hillintätoimien tehostaminen on jatkossakin olennainen osa ilmastonmuutoksesta aiheutuvien riskien ja taloudellisten menetysten hallintaa. On keskeistä pyrkiä ehkäisemään ilmastonmuutoksen pahimmat vaikutukset ja samalla varautua niihin, joita ei enää voida ehkäistä. Joillakin toimialoilla kuten maa- ja metsätaloudessa, ennakoiva ilmatoriskien hallinta on myös edellytys pitkän aikavälin hillintätoimien onnistumiseksi.

Suomi pitää tärkeänä toteuttaa jatkuvia ja entistä kunnianhimoisempia toimia ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, muun muassa lisäämällä ilmastokestävyyttä, kehittämällä häiriönsietokykyä sekä lisäämällä ennaltaehkäisyä ja varautumista eri sektoreilla ja hallinnon tasoilla. Suomi tukee strategian kaikkia neljää tavoitetta: älykkäämpää, systemisempää ja nopeampaa sopeutumista kautta linjan sekä kansainvälisten ilmastokestävyystoimien edistämistä. Suomi tukee yleisesti myös strategiassa esitettyjä priorisoituja toimenpiteitä. Strategiassa esitetyt näkökulmat ja toimenpiteet ovat samansuuntaisia Suomen kansallisten sopeutumistoimien kanssa ja tukevat Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitelman toimeenpanossa esiin tulleita näkökohtia.

Suomi pitää tärkeänä edistää strategian toimeenpanoa laajassa yhteistyössä jäsenmaiden ja muiden keskeisten toimijoiden, kuten eri työmarkkinajärjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa. Suomi pitää tarpeellisena selkiinnyttää strategian toimeenpanossa komission ja jäsenmaiden rooleja. Toimeenpanossa tulee ottaa huomioon jäsenmaiden kansallisesti järjestäytyneet tapa suunnitella ja toteuttaa ilmastonmuutokseen sopeutumistoimia. Strategian toimeenpanon seurannan vaatimukset on pidettävä yleispiirteisenä ja sisällöltään rajallisina. Tällä varmistetaan seuranta varten tarvittavien resurssivaatimusten pysyminen kansallisesti toteuttamiskelpoisena ja kustannustehokkaana sekä asian kannalta tarkoituksenmukaisina.

Suomi pitää hyvänä, että strategiaa käsitellään laaja-alaisuutensa vuoksi neuvoston eri kokoonpanoissa ja työryhmissä.

Älykkäämpi sopeutuminen: tietämyksen lisääminen ja epävarmuuden hallinta

Suomi pitää tärkeänä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja ilmastokestävyyteen liittyvien tietoaukkojen täydentämistä. On hyvä, että sopeutumista edistävää tietoa ja ratkaisuja kehitetään ja niihin liittyvää tietämystä parannetaan hyödyntämällä laaja-alaisesti eri EU instrumentteja (Horisontti Eurooppa, Digitaalinen Eurooppa, Copernicus-ohjelma sekä EMODnet) ja niiden tuottamaa avointa dataa. Mallintamisen ja riskien arvioinnin ja hallinnan välineiden kehittämisen tulee pohjautua uusimpaan tieteelliseen tietoon.

Suomi korostaa parhaan käytettävissä olevan tieteellisen ja tutkitun tiedon hyödyntämistä ja vuoropuhelua hallinnon, tutkimussektorin sekä muiden toimijoiden kuten työntekijöiden, maa- ja metsätalouden harjoittajien, sekä elinkeinoelämän kanssa sopeutumista koskevien politiikan ja toimenpiteiden valmistelussa. Suomi pitää tärkeänä ilmatoriskejä ja menetyksiä koskevan tiedon ja sen saatavuuden kehittämistä. Kustannustehokkaiden sopeutumistoimien suuntaamiseksi oikein tarvitaan nykyistä

parempaa tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja sopeutumistoimiin liittyvistä taloudellisista vaikutuksista.

Suomi pitää hyvänä maiden välisen tiedonvaihdon edistämistä, mukaan lukien kokemusten ja hyvien käytäntöjen levittämistä, ja tukee eurooppalaisen ilmastotietoportaalien (Climate-ADAPT) edelleen kehittämistä. Suomi kannattaa yhteistyön kehittämistä jäsenmaiden sopeutumisfoorumien kanssa sekä tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämistä.

Systemisempi sopeutuminen: politiikan kehittämisen tuki kaikilla tasoilla ja aloilla

Suomi pitää tärkeänä sitä, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen otetaan kattavasti ja johdonmukaisesti osaksi eri sektoripolitiikkoja. Ilmastonmuutokseen sopeutumisessa on keskeistä valtavirtaistaa ja sisällyttää sopeutumista koskeva näkökulma osaksi tavanomaista suunnittelua ja päätöksentekoa.

Suomi pitää hyvänä sitä, että strategiassa tunnustetaan sopeutumistoimien kansallinen ja paikallinen luonne ja että strategia tukee jäsenvaltioiden, alueiden ja eri toimijoiden valmiuksia hallita ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja riskejä. Sopeutumista koskeva päätöksenteko tulee jatkossakin tehdä kansallisista lähtökohdista käsin ja siinä tulee ottaa huomioon ilmastossa olevat suuret alueelliset erot Euroopassa ja huomioida kansalliset erityispiirteet. Suomessa esimerkiksi makean veden saatavuus ja käyttö ei ole verrattavissa Etelä-Euroopan jäsenmaihin, ja maankäytön ja rakentamisen sääntelyssä tulee ottaa huomioon pohjoisten olosuhteidemme erityispiirteet. Ilmastonmuutoksen myötä kasvavan sadannan ja talviaikaisten valumien johdosta lisääntyvät myös vesiensuojelun haasteet. Sopeutumistoimien suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota erityisesti haavoittuviin sektoreihin, kuten veden kierron muutoksille ja lisääntyvien sään ääri-ilmiöiden vaikutuksille alttiit elinkeinot sekä erilaisiin haavoittuviin ryhmiin, kuten arktisen alueen toimijat ml. alkuperäiskansa saamelaiset.

Suomi pitää sopeutumistoimien seuranta ja raportointia tärkeänä sopeutumisen suunnittelun ja toimeenpanon kannalta ja toteaa, että strategiassa esitetty sopeutumisen seuranta koskevien harmonisoitujen indikaattorien kehittäminen on ilmastonmuutoksen vaikutusten ja sopeutumistoimien eriäväisyyden johdosta huomattavan haastavaa. Suomi korostaa, että EU-tason toimien seurannan ja arvioinnin menetelmien ja indikaattorien kehittämiseksi tulee olla kustannustehokkaita, luoda selkeää lisäarvoa olemassa oleviin seurantoihin eikä lisätä kohtuuttomasti jäsenmaiden hallinnollista taakkaa. EU-tason indikaattoreita kehitettäessä tulee tehdä tiivistä yhteistyötä jäsenmaiden kanssa ja ottaa huomioon kansalliset kokemukset sopeutumisen indikaattoreiden kehittämisestä ja käytöstä.

Suomi tukee strategiassa esitettyjä keinoja, joilla EU pyrkii tukemaan kansallisten ja paikallisten sopeutumistoimien toimeenpanoa. Suomi pitää tärkeänä komission esittämiä toimia luontopohjaisten ratkaisujen edistämiseksi, kuten rahoitusta ja ohjeistusta. Suomessa on hyvät edellytykset lisätä luontopohjaisten ratkaisujen hyödyntämistä muun muassa maankäytön suunnittelussa, hulevesien hallinnassa ja kaupunkiseutujen kehittämisessä. Luontopohjaisilla ratkaisuilla voidaan samanaikaisesti edistää useita tavoitteita, kuten ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista, vesien hyvän tilan saavuttamista, luonnon monimuotoisuutta sekä terveyttä ja hyvinvointia. Suomi korostaa, että niiden hyödyntämisessä tulee huomioida luontopohjaisten ratkaisujen yhteensovitus teknisten ratkaisujen kanssa sekä niiden toimivuus muuttuvassa ilmastossa. Suomi toteaa, että kansallisissa olosuhteissamme ilmastonmuutoksen myötä lisääntyvän sadannan aiheuttamat märkyysjaksot haastavat maaperän toimivuutta ja siten luontopohjaisten

ratkaisujen hyödyntämistä maa- ja metsätaloudessa. Kosteikot ja luonnontilaiset alueet auttavat veden kiertokulun säätelyssä, mutta myös maankuivatus ja kastelu ovat toimenpiteitä, joihin on tulevaisuudessa kiinnitettävä huomiota osana vesienhallinnan kokonaisuutta maa- ja metsätalouden edellytysten turvaamiseksi.

Suomi pitää tärkeänä edistää ilmastokestävyyden arviointiin liittyvää välineistöä. Toistaiseksi ei ole olemassa riittävän luotettavia välineitä ilmastonmuutoksen taloudellisten arvioiden laadintaan, eikä siksi esim. talousarvioihin voida nykyisellään tehdä kattavia kokonaistaloudellisia tai julkistaloudellisia vaikutusarvioita. Suomessa on parhaillaan käynnissä valtioneuvoston tutkimus- ja selvityshanke (VN TEAS KUITTI), jossa arvioidaan ilmastonmuutoksen vaikutusten Suomelle aiheuttamia välittömiä ja välillisiä kustannuksia lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Kaikkiaan kattavan arviointikehikon luominen on iso työ ja se on vasta alussa. Suomi yhtyy komission näkemykseen siitä, että ottaen huomioon mahdolliset ilmastonmuutoksen vaikutukset julkisen talouden vakauteen, on myös tarpeen hallita riskejä, joita julkisen velan kestävyyskohdistuu pitkällä aikavälillä.

Sopeutumisen nopeuttaminen kautta linjan

Suomi kannattaa sopeutusratkaisujen käyttöönoton vauhdittamista ja tieteellisen tutkimuksen perusteella syntyvän tiedon laajaa ja vapaata hyödyntämistä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Sopeutusratkaisujen kehittämisessä tulisi panostaa avoimen datan käytettävyyteen sekä monitieteellisten ja perinteisestä ajattelusta poikkeavien kokeilujen tai vasta kehitteillä olevien ideoiden aikaansaamiseen ja rahoittamiseen.

Ilmatoriskien hallinnan sekä ilmastokestävyyden parantaminen on tarpeen erityisesti riskeille alttiilla aloilla. Suomi pitää hyvänä, että strategia huomioi infrastruktuurin ilmastokestävyyden keskeisen roolin ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. EU:n tuki-instrumenttien (mm. perusparannusalo, Renovation Wave) käyttöä strategian toimeenpanon ja tavoitteiden tukemisessa pidetään hyvänä, erityisesti niiden kohdentuessa jäsenmaiden olemassa olevan rakennuskannan sopeutumisvalmiuksien edistämiseksi. Lisäksi Suomi katsoo, että yhdyskuntajätevesidirektiivin tarkistaminen erityisesti hulevesien ja viemäriylivuotojen hallinnan parantamiseksi on tarpeen vesien hyvän tilan kannalta.

Suomi pitää keskeisenä tiivistää ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja katastrofiriskien hallinnan välistä koordinoitua sekä hyviksi havaittujen käytäntöjen laajempaa hyödyntämistä niin kansallisella kuin EU:n tasolla. Esimerkiksi EU:n pelastuspalvelumekanismien avunantojärjestelmien ja kansainvälisellä tasolla katastrofiriskien vähentämistä koskevan Sendain kehysten puitteissa laadittujen käytäntöjen, standardien, suunnitelmien, ohjeiden, tavoitteiden, resurssien ja tietämyksen laajempaa hyödyntämistä tulee edistää.

Suomi kannattaa komission ehdotusta, että ilmatoriskien hallinnassa ja sopeutumisessa hyödynnetään paremmin kasvigeenivarjoja ja kasvien geneettistä monimuotoisuutta. Suomi toteaa, että metsäpuiden geenivarjojen suojelulla ja kestäväällä käytöllä on tärkeä rooli metsien sopeutumisessa ilmastonmuutokseen. Suomi pitää tärkeänä, että osana sopeutumista hyödynnetään jalostetun, geneettisesti monimuotoisen metsänviljelyaineiston mahdollisuudet osana kehittyviä metsänhoidon menetelmiä.

Suomi kannattaa vesivarojen kestäväää käyttöä, kokonaisvaltaista vesien hallintaa sekä ilmastonmuutokseen liittyvien riskien huomioon ottamista ja niihin varautumista

vesihuollossa ja vesivarojen hallinnassa. Suomi korostaa, että jäsenmaiden vesivarojen ominaispiirteet sekä erot jäsenmaiden vesivarojen riittävydessä suhteessa käyttöön on otettava huomioon asetettaessa toimenpiteitä makean veden saatavuuden, laadun ja kestäväen käytön turvaamiseksi. Suomen runsaat ja monipuoliset vesivarat helpottavat sopeutumista muuttuviin vesioloihin sekä vedenkäyttö- ja hyödyntämismahdollisuuksiin.

Suomi pyrkii omalta osaltaan edistämään vesivastuullisuutta ja vesivarojen kestäväää käyttöä myös ylikansallisesti. Suomella on kaikkien naapurivaltioiden kanssa vesivarojen käytön ja hoidon laajasti kattavat rajavesistö sopimukset, jotka turvaavat rajavesistöjen kestäväen käytön. Lisäksi Suomi toimii aktiivisesti UNECE:n rajavesistö sopimuksen toimeenpanossa muun muassa edistämällä vesivarojen tasapuolista kohdentamista ja käyttöä ottaen huomioon myös ympäristönäkökulmat.

Kansainvälisten ilmastokestävyystoimien edistäminen

Suomi pitää tärkeänä, että EU edistää ilmastokestävyttä myös globaalilla tasolla. Kansainvälisiä ilmastokestävyystoimia tulee tehdä YK:n kestäväen kehityksen ja kansainvälisten ilmastosopimusten, sekä kansallisen tason suunnitelmien ja politiikan viitekehityksessä. Suomi pitää tärkeänä EU:n kansainvälisten ilmastokestävyystoimien suuntaamista ilmastonmuutoksen vaikutuksille kaikista alttiimmille alueille, kuten vähiten kehittyville maille (LDCt), pienille kehittyville saarivaltioille (SIDS) sekä Afrikkaan.

Suomi pitää tärkeänä, että EU pitää asemansa maailman suurimpana ilmastorahoittajana, mitä tulee sekä ilmastonmuutoksen hillintään että siihen sopeutumiseen, ja tavoittelee tasapainoista suhdetta hillintä- ja sopeutumisrahoituksen välillä. EU:n tulee varmistaa, että suurin osa sen sopeutumisrahoituksesta kohdistetaan ilmastonmuutoksen vaikutuksille kaikkein haavoittuvimmille alueilla, kuten LDCt, SIDSit ja Afrika, ja edistää näiden alueiden helpompaa pääsyä kansainvälisen ilmastorahoituksen kuten Vihreän ilmastorahaston (GCF) ja Sopeutumisrahasto (AF) piiriin. Euroopan unionin tulee oman ilmastokestävyteen liittyvän kehitysrahoituksensa lisäksi tukea jäsenmaiden toimia kehitysrahoituksen suuntaamisessa ilmastokestävyden parantamiseen. Lisäksi Suomi katsoo, että EU:n tulee aktiivisesti tukea yksityisen sektorin rahoitusta ilmastokestävyden parantamiseksi, ja etsiä uusia keinoja tuoda yksityistä sektoria mukaan sopeutumistoimiin.

Suomi katsoo, että EU:n tulee vauhdittaa ilmastonmuutoksen vaikutuksia, ilmastoriskejä ja ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan tiedon kehittymistä ja tiedonvaihtoa kansainvälisesti, erityisesti niillä alueilla, joilla EU:lla on vahvaa kokemusta ja näyttöä käytännön sopeutumistoimien tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta. EU:n kokemus ilmastoriskien integroimisesta päätöksentekoon on yksi näistä. Kokemusta ja oppeja yksityissektorin osallistumisesta sopeutumistoimiin tulisi myös kerätä ja tuoda esiin kansainvälisesti, jotta hyviä käytäntöjä voidaan replikoida ja skaalata. Suomi yhtyy komission näkemukseen siitä, että ilmastonmuutoksen heijastevaikutukset ovat moninaisia ja voivat ulottua kaikkialle maailmaan.

Strategian pohjalta annettaviin yksittäisiin aloitteisiin ja lainsäädäntöehdotuksiin otetaan tarkemmin kantaa aloitteiden ja lainsäädäntöehdotusten käsittelyn yhteydessä.

Pääasiallinen sisältö

Ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategia on osa komission Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa (European Green Deal), joka on keskeinen osa komission vastausta globaalin kestävä kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030 sekä Pariisin ilmastopöytäkirjan toteuttamiseksi.

Komission esitys nostaa sopeutumisen merkitystä ilmastonmuutoksen hillinnän rinnalla osana ilmastokestävän yhteiskunnan rakentamista. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen tai niiden pysäyttäminen ei enää estä käynnissä olevan muutoksen vaikutuksia. Ihmiset, luonto ja yhteiskunnat ovat alttiita ilmastonmuutoksen vaikutuksille, jotka tulevat jatkumaan vuosikymmeniä, vaikka ponnistelumme päästöjen vähentämiseksi osoittautuisivat tehokkaiksi. Säähän ja ilmastoon liittyvistä ääri-ilmiöistä aiheutuu nykyisellään noin 12 miljardin euron vuosittaiset tappiot Euroopassa ja niiden ennakoitaan kasvavan tulevaisuudessa merkittävästi. Ilmastokestävyyttä on vahvistettava nopeasti ja yleisestä tietoisuudesta ja huolestuneisuudesta on siirryttävä laajaan sopeutumistoimien toimeenpanoon.

Sopeutumishaasteen merkittävyys tekee siitä kaikkien hallintotasojen ja koko yhteiskunnan yhteisen ponnistuksen. Jäsenvaltiot ovat jatkossakin tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ja entistä kunnianhimoisemmilla EU-tason toimilla pyritään luomaan edellytyksiä ennakoivalle varautumiselle ilmastonmuutoksen vaikutuksiin kansallisella tasolla. Lisäksi strategian painopisteet ja välineet edistävät julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä sekä tukevat yksityistä sektoria riskien tunnistamisessa ja rahoituksen suuntaamisessa sopeutumista ja häiriönsietokykyä koskeviin toimiin.

Strategian pitkän aikavälin visiossa EU on vuonna 2050 ilmastokestävä yhteiskunta, joka on täysin sopeutunut ilmastonmuutoksen väistämättömiin vaikutuksiin. Niihin varautumiseksi tarvitaan kattavia sopeutumistoimia kaikilla tasoilla kansainvälisestä aina paikallistasolle asti. Strategiassa esitetään kattavalla tavalla toimia, joilla rakennetaan ilmastonmuutoksen vaikutukset kestävä Eurooppa. Strategian toimien täysimääräinen toimeenpano antaisi nykyistä merkittävästi paremmat mahdollisuudet vastata ilmastonmuutoksen vaikutuksiin jo vuonna 2030.

Strategia jakautuu kolmeen pääosiin. Ensimmäinen osio kuvaa ilmastonmuutoksen vaikutusten realiteetteja uusimman tiedon valossa, minkä johdosta sopeutumistoimien tarve ja kiireellisyys korostuu. Toinen osio kuvaa toimia, joilla sopeutumiskykyä vahvistetaan EU-tasolla ja jäsenmaissa. Nämä toimet on kuvattu suhteessa kolmeen pyrkimykseen 1) *sopeutua älykkäämmin* parantamalla tietämystä ja epävarmuuden hallintaa, 2) *sopeutua systemaattisemmin* tukemalla politiikan kehittämistä ja toimeenpanoa järjestelmällisesti kaikilla tasoilla ja aloilla sekä 3) *nopeuttaa sopeutumista* kautta linjan. Strategian kolmas osio sisältää toimia, joilla EU pyrkii *edistämään kansainvälisiä ilmastokestävyystoimia*.

Älykkäämpi sopeutuminen: tietämyksen lisääminen ja epävarmuuden hallinta

Ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja sopeutumista koskevan tiedon kehittymisestä huolimatta tietopohjassa on edelleen laajoja aukkoja. Muutoksen vaikutukset ulottuvat laaja-alaisuudessaan lähes kaikille sektoreille, mikä heijastuu tarvittavan tiedon määrään. Lisää ja parempaa tietoa tarvitaan muutoksen etenemisestä, sen vaikutuksista luonnolle ja yhteiskunnan eri järjestelmiin ml. talouteen, sekä sopeutumispolitiikkojen ja toimenpiteiden vaikuttavuudesta. Yhä enemmän on myös tarvetta muuntaa saatavilla

olevaa tietoa räätälöidyiksi ja käyttäjäystävällisiksi työvälineiksi ja menetelmiksi päätöksenteon ja toiminnan tueksi.

Strategia korostaa tarvetta puskea tiedon rajoja ja vahvistaa päätöksentekoa ja epävarmuuden hallintaa uusimpaan tieteelliseen tietoon perustuen. Tietoaukkoihin vastaamiseksi komissio aikoo valjastaa tiedon tuotantoon ja hyödyntämiseen keskeisiä EU-tason instrumentteja (kuten Horisontti Eurooppa, Digitaalinen Eurooppa, Copernicus-ohjelma, European Marine Observation and Data Network) entistä vahvemmin, panostaa datan avoimuuteen ja saatavuuteen sekä vahvistaa mallinnuksen ja riskiarvioinnin menetelmien kehitystä.

Strategian sisältämällä toimilla lisätään ja parannetaan erityisesti ilmastoriskien kustannusvaikutuksia koskevan tiedon saatavuutta ja hyödyntämistä riskiarvioinnissa ja päätöksenteossa. Komissio aikoo edistää riski- ja kustannustietojen yhdenmukaista keräämistä ml. vakuutettuja vahinkoja koskevan tiedon osalta hyödyntämällä komission Risk Data Hub –tietokeskusta, sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä tietojen jakamiseksi ja hyödyntämiseksi ja tarvittaessa laajentaa Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomaisen (EIOPA) valtuuksia. Lisäksi komissio tulee kehittämään tiedon julkista saatavuutta tarkastelemalla mahdollisuuksia INSPIRE-direktiivin laajentamiseksi koskemaan ilmastoriskeihin ja vahinkoihin liittyvää tietoa osana 'GreenData4All' aloitetta.

Eurooppalainen Climate-ADAPT ilmastotietoportaali on vakiintunut portaali sopeutumista koskevalle tiedolle ja työkaluille. Komissio aikoo laajentaa portaalia entisestään kehittämällä sen tarjoaman tiedon kattavuutta ja yhteyksiä eri tietojärjestelmiin ja muihin sopeutumistietoa kokoaviin alustoihin sekä kansallisiin sopeutumisfoorumeihin ja -tietojärjestelmiin. Strategian hyväksymisen yhteydessä komissio perusti portaalin yhteyteen uuden, ilmastonmuutoksen terveysvaikutuksia kokoavan tietopalvelun (Climate and Health Observatory).

Systemisempi sopeutuminen: Poliitiikan kehittämisen tukeminen kaikilla tasoilla ja aloilla

Ilmastonmuutoksen vaikutusten laaja-alaisuuden vuoksi niihin sopeutumisen on oltava systeemistä ja ulotuttava asianmukaisesti eri politiikan aloille niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Komissio aloitti sopeutumisen valtavirtaistamisen jo edellisessä, vuoden 2013 strategiassa jossa kohteena olivat erityisesti maatalous, infrastruktuuri sekä vakuutukset.

Uusi strategia vahvistaa sopeutumisstrategioiden ja –suunnitelmien kehittämistä edelleen ja suuntaa huomiota entistä vahvemmin niiden täytäntöönpanoon kaikilla hallinnon tasoilla. Komissio pyrkii edistämään alueellista ja rajat ylittävää yhteistyötä eri EU-instrumenttien avulla (makro- ja merialuestrategiat, Interreg-rahoitusohjelma, yhteinen maatalouspolitiikka). Komissio tulee tarkastelemaan yhteisen kalastuspolitiikan raportointiprosessin osana kyseisen politiikan osuutta ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Komissio aikoo myös päivittää yhteistyössä jäsenmaiden kanssa kansallisia sopeutumisstrategioita koskevat ohjeistukset.

Komissio tulee kehittämään sopeutumisen seurannan ja arvioinnin vahvistamiseksi yhdenmukaistettuja arviointimenetelmiä, standardeja ja indikaattoreita. Strategia korostaa politiikkakoherenssin tärkeyttä ja painottaa sen vahvistamiseksi kolmea periaatetta sovellettavaksi kaikessa politiikkavalmistelussa niin EU:ssa kuin jäsenmaissa: riskien

huomioon ottaminen sääntelyssä ja rahoituksessa, jotta vältetään luomasta uutta altistumista riskeille; nykyisten riskien vähentäminen vahvistamalla häiriönsietokykyä, ennaltaehkäisyä ja varautumista; sekä jäännösriskien hallinta. Komissio tulee lisäksi varmistamaan, että sopeutumiseen liittyvät kysymykset otetaan asianmukaisesti huomioon EU:n paremman sääntelyn (Better Regulation) ohjeiden ja välineistön kehittämisessä osana Vihreän kehityksen ohjelman toimeenpanoa.

Strategia painottaa lisäksi kolmea monialaista painopistettä: 1) sopeutumisen sisällyttäminen kansalliseen makrotaloutta ja julkista taloutta koskevaan politiikkaan, 2) luontopohjaiset ratkaisut ja 3) paikallistason sopeutumistoimet.

EU:n kansalliset julkisen talouden politiikat kattavat ilmastonmuutokseen ja katastrofiriskeihin liittyviä julkisen talouden riskejä vain vähäisessä määrin. Sopeutumisen sisällyttämiseksi kansalliseen finanssipolitiikkaan strategia esittää useita keinoja yhä kasvavien taloudellisten vaikutusten ja riskien hallinnan parantamiseksi. Komissio aikoo kehittää menetelmiä arvioida ilmatoriskien vaikutuksia julkiseen talouteen. Yhdessä jäsenmaiden kanssa komissio tulee tarkastelemaan mahdollisuuksia ilmastonmuutoksen huomioon ottamisen parantamiseksi kansallisissa raportoinneissa ja finanssipolitiikan kehyksissä. Komissio tulee myös kehittämään katastrofiriskien hallinnan ja paremman jälleenrakentamisen ("build back better") näkökulmien yhteensovittamista eri rahoitusvälineiden kuten EU:n solidaarisuusrahaston kanssa.

Strategia korostaa luontopohjaisten ratkaisujen roolia useiden Vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden saavuttamisessa. Investoinnit monihyötyisiin luontopohjaisiin ratkaisuihin edistävät sopeutumisen lisäksi myös ilmastonmuutoksen hillintää, katastrofiriskien hallintaa, luonnon monimuotoisuutta ja ihmisten terveyttä. Luontopohjaiset ratkaisut ovat keskeisessä roolissa niin veden, merten kuin maaperän terveyden turvaamisessa. Strategia korostaa tarvetta kehittää luontopohjaisten ratkaisujen hyötyjen määrällistä arviointia niiden laajamittaisen käyttöönoton edistämiseksi. Komissio aikoo ehdottaa luontoon perustuvia ratkaisuja hiilen poistumille ja kehittää ratkaisuihin liittyviä taloudellisia näkökohtia. Komissio kannustaa jäsenmaita luontopohjaisten ratkaisujen käyttöönotossa arviointien, ohjeistusten ja toimeenpanovalmiuksien kehittämisellä sekä EU:n rahoitusvälineiden avulla.

Strategia vahvistaa keinoja tukea paikallistason sopeutumistoimia jäsenmaissa. Komissio aikoo tehostaa rahoitustukea paikallistason sopeutumiselle muun muassa Euroopan rakennerahastojen, yhteisen maatalouspolitiikan, Life-ohjelman sekä elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) avulla. Strategia esittää myös uuden teknistä apua tarjoavan sopeutumistukivälineen perustamista EU:n kaupunginjohtajien yleiskokouksen (EU Covenant of Mayors) alaisuuteen.

Strategia nostaa esiin ilmastonmuutoksen vaikutusten epätasa-arvoisen kohdistumisen eri alueille ja kansalaisiin Euroopassa. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat työntekijät ilmastonmuutoksen haitallista vaikutuksista kärsivillä toimialoilla kuten maataloudessa, kalastuksessa ja matkailussa. Eri alueiden ja sosioekonomisten ryhmien epätasainen altistuminen ja haavoittuvuus ilmastonmuutoksen vaikutuksille korostaa vallitsevaa eriarvoisuutta. Reilun ja oikeudenmukaisen sopeutumisen takaamiseksi komissio aikoo edistää työntekijöiden uudelleen kouluttautumista ja osaamisen päivittämistä useiden tukivälineiden avulla. Komissio aikoo lisäksi voimassa olevan työ- ja sosiaalilainsäädännön toimeenpanon varmistamisen rinnalla harkita tarvittaessa uusia aloitteita työntekijöiden suojaamiseksi ilmastonmuutoksen vaikutuksilta.

Nopeutetaan ilmastonmuutokseen sopeutumista kautta linjan

Sopeutumistoimien nopeuttamiseksi strategia korostaa kasvavaan resurssitarpeeseen vastaamisen tärkeyttä ja sopeutusratkaisujen käyttöönoton vauhdittamista käytännön toiminnan tasolla. Ratkaisujen käyttöönoton vauhdittamiseksi komissio aikoo toteuttaa suunnitellun sopeutumista koskevan Horisontti Eurooppa -ohjelman mission sekä muut sopeutumiseen kytkeytyvät missiot liittyen maaperän terveyteen, ilmastoneutraaleihin kaupunkeihin ja valtameriin niiden hyväksynnän jälkeen. Strategia sisältää useita keinoja kehittää ratkaisuja ja työvälineitä käytännön sopeutumistoimien ja päätöksenteon tueksi. Näihin lukeutuu sopeutumisen integroiminen Natura 2000 -ohjelman päivitykseen, luonnon monimuotoisuutta tukeviin metsittämisen suuntaviivoihin sekä valmisteilla olevaan EU:n metsästrategiaan. Komissio aikoo myös vahvistaa tukea geenivaroihin liittyvän potentiaalin suojelemiselle sopeutumistarkoituksessa, muun muassa esittämällä siementen tuotantoa ja kauppaa koskevia lainsäädäntöehdotuksia.

Ilmatoriskien vähentämiseksi on kannattavaa investoida ilmastonmuutoksen vaikutukset kestäväan infrastruktuuriin. Komissio aikoo edelleen kehittää ilmastokestäviä investointeja koskevia ohjeistuksiaan ja edistää niiden käyttöä myös EU rahoitusta laajemmin. Komissio tulee kehittämään ilmastokestävyys ja sopeutumisen näkökulmia osana standardoinnin kehitystä ja kannustaa jäsenmaita sisällyttämään kansallisten standardien kehittämisen osaksi kansallisia sopeutumisstrategioita. Komissio tulee laatimaan Euroopan laajuisen ilmatoriskiarvioinnin ja kiinnittämään arvioinnissa erityistä huomiota ilmastonmuutoksen terveysvaikutuksiin, ekosysteemien haavoittuvuuteen, kriittiseen infrastruktuuriin sekä Euroopan laajuisiin energiaverkkoihin (TEN-E) ja Euroopan laajuisiin liikenneverkkoihin (TEN-T). Osana yhdyskuntajätevesidirektiivin uudistusta komissio aikoo tarkastella kaupunkien hulevesiin liittyvien riskien hallinnan parantamista.

Sopeutumistoimien hitauden ja yhä lisääntyvien mm. sään ääri-ilmiöiden vaikutusten vuoksi ilmastonsuojeluvajeen eli ilmastoon liittyvien vakuuttamattomien taloudellisten vahinkojen ja menetysten osuus on kasvussa. Nykyisellään ilmastoon liittyvistä taloudellisista vahingoista vain 35% on katettu vakuutuksilla Euroopassa ja joissain Euroopan osissa vakuutusten levinneisyys ja kattavuus on huomattavasti heikompaa. Komissio esittää useita keinoja vakuutus- ja rahoitusvälineiden käytön lisäämiseksi sopeutumisen ja riskienhallinnan tukena. Strategian esittämät toimet on tarkoitus toteuttaa osana uudistettua kestäväan rahoituksen strategiaa.

Ilmastokestävyys saavuttamisessa on olennaisen tärkeää varmistaa makean veden saatavuus ja kestävyys. Ilmastonmuutos uhkaa veden saatavuutta ja laatua, ja poikkeuksellisilla vesiololoilla on vaikutuksia yhteistöihin ja infrastruktuuriin. Komissio aikoo edistää vesitehokkuutta ja vedenkäytön vähentämistä kuivuuden hallintasuunnitelmien laajemmalla käytöllä, maaperän vedenpidätyskykyä lisäävillä toimilla, veden turvallisella uudelleenkäytöllä sekä nostamalla tuotteiden vedensäästöä koskevia vaatimuksia. Lisäksi komissio tulee edistämään juomaveden laadun ja saatavuuden turvaamista osana vesihuollon riskianalyysien kehittämistä.

Edistetään kansainvälisiä ilmastokestävyystoimia

Strategia korostaa EU:n tavoitetason nostamista ilmastonmuutokseen sopeutumisen alalla vastaamaan EU:n globaalia johtoasemaa ilmastonmuutoksen hillinnän alalla. Strategia nostaa esiin sopeutumisen merkityksen poikkileikkaavana osana EU:n ja jäsenmaiden ulkoisia suhteita ja kansainvälisiä toimia kytkeytyen kehityspolitiikkaan,

siirtolaisuuskysymyksiin, kauppaan, maatalouteen ja turvallisuuteen. Strategian sisältämät toimet keskittyvät 1) tuen lisäämiseen kansainväliselle ilmastokestävyydelle ja valmiuksien kehittämiseksi, 2) kansainvälisen ilmasto-rahituksen lisäämiseen ilmastokestävyuden vahvistamiseksi ja sen yhä vahvempaan kohdentamiseen sopeutumistyöhön sekä 3) maailmanlaajuisen ilmastotyön sitoumusten toimeenpanon ja tiedonvaihdon lujittaminen.

Kansainvälisen ilmastokestävyuden tuen ja valmiuksien kehittämisessä strategia nostaa keskiöön hallinnollisten valmiuksien kehittämisen, altistumisen ja haavoittuvuuksien arvioinnin, tietojenkeruun ja analyysien parantamisen, sopeutumis suunnitelmien laatimisen kansallisten prioriteettien ja haavoittuvuuksien mukaisesti sekä ilmastokestävien rakenneuudistusten ja luontopohjaisten ratkaisujen edistämisen. EU aikoo vahvistaa tukeaan kansallisesti määritettyjen panosten (Nationally Determined Contributions, NDC) sekä kansallisten sopeutumis suunnitelmien kehittämiseksi ja toimeenpanolle kumppanimaissaan ja laajentaa kumppanimaidensa paikallisviranomaisille tarjottavaa tukea ja alueellisia ohjelmia. EU aikoo lisäksi valtavirtaistaa konfliktisensitiivisen, ennakoivan ja ennaltaehkäisevän ilmastokestävyuden osaksi EU:n ulkoisen toiminnan toimintalinjoja ja välineitä.

Strategia tunnistaa maailmanlaajuisesti vallitsevan merkittävän rahoitusvajeen sopeutumisen alalla. Komissio pyrkii lisäämään resursseja ja mobilisoimaan laajempaa rahoitusta sopeutumiseen mm. EU:n ulkoisen toiminnan välineillä ja yksityisen sektorin investointeja kannustamalla. EU aikoo antaa kohdennettua tukea kumppanimaille, jotta olemassa olevia ja uusia rahoituslähteitä saataisiin paremmin mobilisoitua ilmastonmuutokseen sopeutumiseen erityisesti kaikkein haavoittuvammassa asemassa olevilla alueilla ja yhteistöissä. Lisäksi EU pyrkii edistämään kaikkien nykyisten ja uusien EU:n rahoitustuella toteutettavien investointien ilmastokestävyuden varmistamista.

Sopeutumisen painoarvoa kansainvälisellä tasolla on tarve lujittaa entisestään. EU aikoo syventää poliittista sitoutumista ilmastonmuutokseen sopeutumiseen kansainvälisten ja alueellisten kumppanien ja kumppanimaiden kanssa. Strategia vuoropuhelun merkitystä ratkaisujen jakamisessa ja EU:n halukkuutta oppia muilta.

Ilmastonmuutoksen kerrannais- ja heijastevaikutukset voivat ulottua kaikkialle maailmaan ja paikallisilla häiriöillä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia huomattavasti laajemmin. EU aikoo tiivistää sopeutumisalan yhteistyötä ja vuoropuhelua esim. kauppasopimustensa puitteissa tarttuakseen näihin yhteisiin haasteisiin koskien vuorovaikutuksessa olevia yhteiskuntia (mm. muuttoliikkeet ja konfliktit), ekosysteemejä (vesistöalueet, valtameret ja polaarialueet) ja talouksia (mm. globaalit arvoketjut ja kauppareitit).

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Kyseessä on komission tiedonanto.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa asia käsitellään ympäristö, kansanterveys ja elintarvikkeiden turvallisuus -valiokunnassa (ENVI). Raportööriä ei ole vielä valittu.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 16.4.2021

Maatalous- ja elintarvikejaosto (EU18), kirjallinen käsittely 26.-30.3.2021

Metsäjaosto (EU14), kirjallinen käsittely 26.-30.3.2021

Ympäristöjaosto (EU23), kirjallinen käsittely 26.-30.3.2021

*Lisäksi koskien asian käsittelyä 18.3.2021 epävirallisessa ympäristöministeri-
kokouksessa:*

EU-ministerivaliokunta 12.3.2021

Ympäristöjaosto (EU23) 8.3.2021

Eduskuntakäsittely

E-kirje toimitetaan eduskuntaan 16.4.2021

*Lisäksi koskien asian käsittelyä 18.3.2021 epävirallisessa ympäristöministeri-
kokouksessa:*

Suuri valiokunta 12.3.2021

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Kyseessä on komission tiedonanto, johon ei vielä tässä vaiheessa sisälly lainsäädäntöehdotuksia.

Taloudelliset vaikutukset

Arviot E-kirjeessä tarkasteltujen muutosten taloudellisista vaikutuksista ovat nykyisessä käsittelyvaiheessa vasta yleispiirteisiä ja alustavia ja täsmentyvät jatkovalmistelussa, esimerkiksi lainsäädäntöhankkeittain. Muutoksista aiheutuvat kustannukset julkiselle taloudelle katetaan lähtökohtaisesti julkisen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa.

Strategian toimeenpano vaatii mm. virkatyön kohdentamista kansallisen sopeutumissuunnitelman päivitykseen liittyen 2021-2022 sekä sopeutumisen seurantaan ja raportointiin liittyen. Strategian laaja-alaisuuden vuoksi virkatyön tarpeen arvioidaan lisääntyvän useilla hallinnonaloilla. Mahdollisiin lisäresursointitarpeisiin otetaan normaaliin tapaan kantaa julkisen talouden suunnitelmia ja valtion talousarvioita koskevin päätöksiin.

EU:n sopeutumisstrategiassa arvioidaan sään ääri-ilmiöiden aiheuttavan nykyisellään 12 miljardin euron menetykset Euroopassa vuosittain. Varovaisten arvioiden mukaan nämä voivat nousta 170 miljardiin euroon (1,36 prosenttia EU:n bruttokansantuotteesta) vuosittain, jos maailmanlaajuinen keskilämpötila nousee 3°C esiteolliseen aikaan verrattuna. Myös ilmastonmuutoksen aiheuttamien sosiaalisten kustannusten arvioidaan olevan merkittäviä. Esimerkiksi vuonna 2019 maailmanlaajuisesti tuhoisin katastrofi oli Euroopan helleaalto, jossa kuoli 2500 ihmistä. Ilmastonmuutoksella voi olla tulevaisuudessa merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, jos ennakoiviin ja oikein kohdennettuihin sopeutumistoimin ei ryhdytä ajoissa. Kansallisesti ensimmäiset

kokonaisarviot sään ääri-ilmiöiden aiheuttamista ja ennakoituista taloudellisista menetyksistä ovat parhaillaan valmisteilla VN TEAS KUITTI hankkeessa.

EU tukee kansallista ja maiden rajat ylittävää sopeutumistyötä osana EU:n rahoitusohjelmia vuosina 2021-2027. Strategia esittää sopeutumisen integroimista entistä kattavammin osaksi EU:n rahoitusvälineitä ja –ohjelmia, kuten Horisontti Eurooppa-tutkimusohjelma ja sen alainen sopeutumista koskeva missio, LIFE+ rahoitusohjelma, yhteinen maatalouspolitiikka ja EU:n rakennerrahastot (EAKR ja ESR+).

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Tiedonanto kytkeytyy useisiin muihin Vihreän kehityksen ohjelman mukaisesti valmisteltaviin aloitteisiin (kts. E-kirje (E 61/2020 vp)). Tiedonannossa mainittuihin lukeutuvat kiinteästi esimerkiksi käsittelyssä olevan eurooppalainen ilmastolaki (kts. U-kirjelmä (U 11/2020 vp)) sekä valmisteilla oleva EU:n metsästrategia. Eurooppalainen ilmastolaki sisältää kansallisia sopeutumisstrategioita ja –suunnitelmia, niiden laadintaa, toimeenpanoa ja seurantaa koskevat vaatimukset.

Tiedonannon esittämiä toimia liittyy lisäksi muun muassa vuonna 2021 toteutettavaan 'GreenData4All' aloitteeseen (INSPIRE-direktiivin uusiminen) sekä uudistettavaan EU:n kestävä rahoituksen strategiaan.

Asiakirjat

Komission tiedonanto COM(2021) 82 final

Komission työasiakirjat SWD(2021) 25 final, SWD(2021) 26 final, SEC(2021) 89 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Neuvotteleva virkamies Kirsi Mäkinen, MMM/LVO, kirsi.makinen@mmm.fi, p. 0295 162 104

Luonnonvaraneuvos Heikki Granholm, MMM/LVO, heikki.granholm@mmm.fi, p. 0295 162 130

Erityisasiantuntija Sanna-Helena Fallenius, MMM/RO, sanna-helena.fallenius@mmm.fi, p. 0295 162 481

Erityisasiantuntija Eero Hokkanen, LVM/VEO, eero.hokkanen@lvm.fi, p. 0295 342 021

Pelastusneuvos Janne Koivukoski, SM/PEO, janne.koivukoski@intermin.fi, p. 0295 488 420

Lääkintöneuvos Mikko Paunio, STM/TUTO, mikko.paunio@stm.fi, p. 0295 163 312

Neuvotteleva virkamies Jaana Avolahti, TEM/EOS, jaana.avolahti@tem.fi, p. 0295 064 836

Budjettineuvos Armi Liinamaa, VM/BO, armi.liinamaa@vm.fi, p. 0295 530 038

Kehityspolitiikan neuvonantaja Saana Ahonen, UM/KEO, saana.ahonen@formin.fi,
p. 0295 350 688

Rakennusneuvos Juha-Pekka Maijala, YM/RYMO, juha-pekka.maijala@ym.fi,
p. 0295 250 173

EUTORI-tunnus

EU/2021/0232

Liitteet**Viite**

Asiasanat	ilmasto, ilmasto- ja energiapaketti, ilmastonmuutos, ilmastonmuutos/sopeutuminen, jaosto metsä (EU 14), jaosto ympäristö (EU 23), kehitysrahoitus, maatalous, metsät, riskienhallinta, vesipolitiikka, ympäristöneuvosto, ympäristöpolitiikka, jaosto maatalous- ja elintarvike (EU 18)
Hoitaa	MMM, TEM, TULLI, UM, VM, YM
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, OKM, OM, PLM, RUOKA, SM, STM, VNK, VTV
